

Марія Вігушок

ПОСТПРЕД УКРАЇНИ ІВАН ГРИЩЕНКО

Іван Філімонович Грищенко

За страшною статистикою минулого сторіччя лише три відсотки чоловіків, які народилися у Радянському Союзі в 1922–1924 роках, вижили. В Америці, яка постраждала від війни набагато менше, людей, які брали в ній участь, називають велично: «the Great Generation», себто «Велике Покоління». У нас їх називають скромніше — «фронтовики», хоча їх велич, неймовірна жертва, яку вони принесли — незмірно більша, ніж велич і жертва будь-якого іншого покоління у будь-який інший момент історії людства.

Видатний український дипломат Іван Філімонович Грищенко належав до цього покоління. Він був одним із фронтовиків, яким пощастило залишитися живим. Народившись у 1923 році, він застав 22 червня 1941 року курсантом військового авіаційного училища у російському містечку Вольск, де навчався на авіаційного механіка. Пройшов усю війну у фронтовій авіації, вижив. Пережив гітлерівські бомбування, смерть друзів, бачив муки своєї країни та був частиною її подвигу. Закінчив війну у Берліні. Від побачених людських страждань не зламався, а став ще сильнішим і все повоєнне життя мав у душі радість від кожного дня — бо жив «за себя и за того парня».

В Україні до подвигу цього покоління додалася й інша трагедія, через яку воно пройшло — Голодомор. Живучи у своєму рідному селі Покровка, що на Сумщині, ще маленьким хлопчиком він бачив голодну смерть багатьох односельчан — і з тих пір у їх родині було заведено: харчі на тарілці не залишати.

Після війни здавалося, що нема шляхів, які були б не до снаги фронтовикам. Кожен обирав той, про який мріяв. Іван Грищенко обрав шлях дипломата. З атестатом відмінника, посвідченням учасника війни та дев'ятьма бойовими нагородами, а головне нездоланим бажанням опанувати висоти дипломатичного фаху, він був часткою того потоку на щойно відкритому факультеті міжнародних відносин, який згодом формував українську дипломатію. Його однокурсниками були Геннадій Удовенко, Валентин Ліпатов та інші, кому потім судилося стати першопрохідцями спочатку дипломатії Української Радянської Соціалістичної Республіки, а згодом і незалежної України на дипломатичних теренах світу.

В університеті зустрів свою майбутню дружину Нонну, яка навчалася на біологічному факультеті, з якою вони побралися 1953 року. Невдовзі народився син Костянтин, а ще через п'ять років — син Дмитро.

У 1954 році прийшов у тоді ще молоде і маленьке Міністерство закордонних справ УРСР. Почалися будні молодого дипломата — відрядження, звіти, аналітичні листи, знову відрядження... Другий, перший секретар відділу міжнародних організацій, а в 1962–68 роках — робота у відділі технічної допомоги Секретаріату ООН.

Згодом Іван Грищенко багато розповідав про «демарш» Микити Хрущова на 15-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН у 1960 році, коли радянський лідер зняв із ноги черевика і почав стукати ним по столу, вимагаючи від головуючого надати йому слово. Іван Филімонович сидів у залі і переживав, що віднині саме цей черевик буде мірилом радянської дипломатії. В ту мить пообіцяв собі ніколи і ні за яких обставин не втрачати терпіння та почуття такту, на яких споконвік базується справді професійна дипломатія.

Залишилась у пам'яті і карибська криза 1962 року, коли Іван Филімонович, разом з іншими радянськими дипломатами у Нью-Йорку, пакували валізи, готуючись або до екстреного відкликання, або ж і взагалі до повномасштабної світової війни.

У 1970 році, пропрацювавши у дипломатичній службі 16 років, Іван Грищенко був першим секретарем МЗС УРСР. У 1971-му очолив консульський відділ міністерства. А у 1974 році тодішній міністр закордонних справ УРСР Георгій Шевель запропонував відрядити його главою українського Постійного

Представництва при міжнародних організаціях у Женеві. Перевірка у КГБ, співбесіда у тодішнього першого секретаря КПУ Володимира Щербицького — і ось уже починається нова сторінка дипломатичної біографії, пов'язана із Женевою.

Постпред — звучить гучно і гордо, але насправді на перших порах все постпредство складалося із нього одного. Згодом приєднався один-єдиний помічник — Михайло Дашкевич, який згодом став першим послом України в Японії.

За великим рахунком, все починав сам — як свого часу, повернувшись із війни, сам будував собі дім на околиці зруйнованого Києва. Налагоджував контакти, привчав іноземців до звучання цього незвичного слова — «Україна». Сам собі і постпред, і перекладач, і повар, і водій. До речі, автомобілем навчився керувати тільки у 47 років, перед відрядженням. Потім часто із посмішкою розповідав, як здивовані місцеві мешканці оточували небачену до тих пір дивину — стару радянську «Волгу», якою пересувався Женевою український постпред.

Останні роки перед пенсією Іван Грищенко повернувся в центральний апарат міністерства, де і працював аж до 1992 року, коли в МЗС прийшов його син Костянтин. Два покоління дипломатів — це, мабуть, не достатньо для повноцінної династії, але Іван Филімонович і без цього мав всі підстави для гордості, спостерігаючи за стрімкою кар'єрою свого сина у новій, незалежній Україні.

Помер Іван Грищенко у 1998 році — у тому самому будинку, який свого часу збудував власними руками. Фронтвик, дипломат, інтелігент, батько, дідусь, пристрасний шахіст, людина веселої та щирої вдачі, він прожив яскраве та пам'ятне життя — справді видатний представник великого покоління.

* * *

Розповідь про життя і діяльність видатного українського дипломата Івана Филімоновича Грищенка буде надрукована у серії Бібліотеки наукового щорічника «Україна дипломатична» випуск 3.